

**Samenwerken en inspireren,
hoe doen we dat in Ridderkerk?**

SAMEN ACTIE ONDERNEMEN

inhoudsopgave

1. Korte samenvatting en leeswijzer	3
2. Aanleiding	3
3. Wat evalueerden we?	3
4. Wat vertelt men ons?	4
4.1 Participatie kost tijd en energie	4
4.2 De onderwerpen waarover de gemeente participatie wil	4
4.3 Weten wat van je verwacht wordt	4
4.4 Invloed op de besluitvorming	4
4.5 Communicatie tijdens participatie	4
4.6 Communicatie na participatie	5
5. Aanbevelingen: inspireren en werken aan samenwerken	5
5.1 De deuren staan open	5
5.2 We erkennen en we waarderen	5
5.3 We sturen goed aan	6
5.4 We doen wat we zeggen	6
5.5 Wie kan lid zijn van een platform?	6
6. Aanpak	6
6.1 Onderzoek fase 0	6
6.2 Onderzoek fase 1	6
6.3 Onderzoek fase 2	7

Bijlage:

De uitgangspunten voor participatie Ridderkerk 2010

1. Korte samenvatting en leeswijzer

Volgens afspraak hebben we het participatiebeleid – genoteerd in de nota Ridderkerk, participatie, burgers en bestuur 2010 geëvalueerd. In de aanleiding staan we kort stil bij de geschiedenis van participatie in Ridderkerk en de aanleiding van deze evaluatie. En we bakenen het onderzoek af: we evalueren alleen de afspraken, we meten geen tevredenheid.

Men vertelt ons in de evaluatie vooral dat de uitgangspunten wel goed zijn, maar dat we extra aandacht moeten hebben voor enkele thema's. Zoals voor de tijd en energie die het vergt, en de thema's die de gemeente voorlegt, voor het managen van verwachtingen, invloed op de besluitvorming en hoe we met elkaar communiceren en omgaan. In het hoofdstuk 'Wat vertelt men ons?' gaan we nader in op die thema's. Het rapport bevat ook aanbevelingen. Voorstellen voor verbetering. Die voorstellen vindt u in het hoofdstuk 'Aanbevelingen: inspireren en werken aan samenwerken.

Het rapport eindigt met een hoofdstuk waarin we vertellen hoe we het onderzoek hebben uitgevoerd.

2. Aanleiding

Ridderkerkers en hun gemeentebestuur hebben al lange tijd enthousiast ervaring opgedaan met diverse vormen van burgerparticipatie. Naast de wettelijk voorgeschreven 'inspraak', ontstonden er in de vorige eeuw al burgeroverleggen in de wijken en rond thema's zoals natuur&milieu en de toekomst van Ridderkerk. Omdat participatie best ingewikkeld bleek, heeft Ridderkerk in 2006 'Spelregels voor Participatie' gemaakt. In die spelregels stonden afspraken die de doelen van het bestuur en de verwachtingen van de burgerparticipanten beter op elkaar af zouden stemmen. Na een evaluatie zijn deze spelregels in 2010 vervangen door 'uitgangspunten'. Meest belangrijke verschil met de spelregels was, dat inwoners voortaan niet alleen het College van B&W adviseerden, maar nu ook het hele gemeentebestuur. De uitgangspunten voor participatie van 2010 bevat daarom niet alleen de afspraken die we nodig hebben om participatie goed te laten verlopen, maar ook de visie van het gemeentebestuur:

Wij als gemeentebestuur, dus raad én college, zijn er voor de burgers van Ridderkerk.

Daarom moeten wij weten wat onze burgers van ons verwachten.

Participatie in Ridderkerk is erop gericht om de opvattingen van de Ridderkerkers bij het gemeentebestuur terecht te laten komen.

Dus vinden wij participatie belangrijk.

De visie en de afspraken zijn vastgelegd in de nota Participatie, Burgers en Bestuur Ridderkerk 2010. In deze nota staat, dat de nieuwe afspraken na er een jaar met te hebben gewerkt, geëvalueerd zouden worden. Een jaar na het vaststellen van de nota waren nog niet alle afspraken ingevoerd. Achteromkijken was daarom moeilijk. Sinds het tweede kwartaal van 2013 zijn alle afspraken uitgewerkt (sluitstuk = afspraken rond Wmo-participatie) en is het mogelijk om een beeld te krijgen over de uitgangspunten.

3. Wat evalueerden we?

Een van de respondenten in dit onderzoek noemde dit traject een traject van 'bezinning'. Het gaat er inderdaad om dat we willen weten welke knelpunten er zijn en welke (nieuwe) uitdagingen er op onze weg liggen. We evalueerden daarom de afspraken die we maakten in de nota Participatie, Burgers en Bestuur Ridderkerk 2010.

Toen we in 2006 onze eerste echte 'Spelregels voor Participatie' vaststelden, dachten we dat er daarna geen knelpunten meer zouden zijn. In 2010 ontwierpen we de uitgangspunten. We verlieten het woord 'spel', want we waren er echt wel achter dat participatie een spel kan zijn, maar als het niet goed gaat, dan lopen mensen weg en willen ze niet meer meedoen. Nee. Participatie is geen spel. Maar je hebt wel afspraken nodig. Uitgangspunten. En een visie. Want participatie is niet iets wat je doet omdat je het leuk vindt. Als je als bestuur participatief wilt besturen, dan heb je daar een visie voor nodig. Die staat in de uitgangspunten van 2010. Ook maakten we in 2010 een Afwegingskader. Dat kader helpt het bestuur om goede keuzes te maken bij participatie: je weet vooraf wie je waarom gaat vragen om welke participatie. Met deze nieuwe afspraken zouden we alle knelpunten oplossen. En een jaar nadat de afspraken waren ingevoerd zouden we kijken of dat zo was.

We gingen dus kijken naar hoe het nu werkt. We gingen niet op zoek naar complimenten, noch naar een waarderingcijfer. We wilden eenvoudigweg weten wat men ons vertelt over hoe het nu gaat en nadenken hoe we de eventuele knelpunten die er nog zouden zijn, op kunnen lossen.

4. Wat vertelt men ons?

De uitgangspunten voor participatie zelf, lijken te deugen: er zijn geen tips, wensen en ideeën geopperd die te maken hebben met het aanpassen van de uitgangspunten.

De toepassing van die uitgangspunten kan echter stukken beter. Daar waar het niet goed gaat, gaat het vooral om de rollen, doelen en verwachtingen, om respect voor elkaar en het feit dat we als gemeente onvoldoende, niet, of laat terugkoppelen.

Daarnaast moeten we als gemeente nog steeds nadenken over het feit dat nog steeds 1 % van de Ridderkerkers meedoet, en dat die 1 % nog altijd bestaat uit vrijwel steeds dezelfde actieve inwoners.

In bijlage 2 – de verzamelde input - kunt u nalezen waarop bovenstaande en onderstaande conclusies zijn gebaseerd. Hieronder vindt u de hoofdthema's op een rijtje:

4.1 Participatie kost tijd en energie

Participatie kost veel tijd en energie van meedenkende burgers en ambtenaren. Brengen de inspanningen voldoende op? Hebben we alle vormen van participatie echt nodig?

Over het algemeen worden er weinig alternatieven genoemd voor de vormen van participatie. Men zoekt de 'energiebesparing' meer in het verbeteren van de voorwaarden om goed te kunnen meedenken: openstaan voor inspiratie van buitenaf, duidelijk aangeven wat de gemeente verwacht van de participatie en duidelijk zijn over de uitkomsten.

4.2 De onderwerpen waarover de gemeente participatie wil

Spreken de onderwerpen waarover de gemeente participatie wil de mensen eigenlijk wel aan? Omdat het lastig is en blijft om mensen te mobiliseren voor participatie.

Het is lastig om mensen voor een enquête of voor een platform te vinden. Maar als de gemeente een bewonersavond belegt over een speelplein in de straat, zit de zaal vol. Misschien moeten we als gemeente hier gewoon op inspelen. Meer participatie bij zaken die over de eigen woon- en leefomgeving en minder participatie bij abstractere zaken.

4.3 Weten wat van je verwacht wordt

Je kunt alleen maar goed meedenken als je vooraf weet wat de bedoeling van het meedenken is.

Als gemeente zullen we nóg duidelijker moeten zijn wanneer wij mensen uitnodigen om mee te denken over de rollen en de doelen van mensen die meedoen. We hebben daar het Afwegingskader voor, maar dat wordt nog onvoldoende ingezet.

4.4 Invloed op de besluitvorming

Meedenkers willen resultaten zien van hun inspanningen. Maar het lijkt alsof veel vóór de participatie al vaststaat.

De gemeente moet niet beginnen met participatie als er geen ruimte is om te luisteren. Willen luisteren en de bereidheid hebben om alternatieven echt serieus te overwegen is de basis van participatie. Het uitgangspunt bij participatietrajecten moet zijn dat het nieuwe inzichten kan opleveren. Als er bij participatie geen invloed is op de besluitvorming, begin er dan niet aan.

4.5 Communicatie tijdens participatie

Hebben we genoeg respect voor elkaar? Voortdurend negatieve kritiek leveren is niet opbouwend en verstoort de relatie.

We moeten werken aan respect over en weer. Participatie is niet telkens maar blijven reageren tot je je in krijgt. De rollen bij participatie moeten duidelijk zijn: de participanten en de ambtenaren zijn adviseurs, het bestuur neemt de besluiten. De vorm waarop dat gebeurt is samenwerken. Voor samenwerking is respect, begrip, vertrouwen, erkenning en waardering nodig. Daar moeten we hard aan werken. En aan 'nee' zeggen tegen elkaar. Platforms moeten 'nee' kunnen zeggen bij een adviesaanvraag als zij het te druk hebben met de adviezen waar ze al mee bezig zijn, het bestuur

moet 'nee' kunnen zeggen tegen een wens of advies als iets niet kan. Maar altijd moet een 'nee' vergezeld gaan van een uitleg.

4.6 Communicatie na participatie

Meedenkers willen resultaten zien van hun inspanningen.

Maar al te vaak doen mensen mee en horen daarna pas heel laat en soms helemaal niet wat er met hun inbreng is gedaan. Hier staan de voorwaarden voor samenwerking: respect, begrip, vertrouwen, erkenning en waardering onder druk. De gemeente moet hier echt veel harder aan werken dan tot nu toe is gedaan. Misschien is het toch goed om in de uitgangspunten op te nemen dat de gemeente binnen drie weken na participatie een eerste indicatie geeft wat er met de reactie al dan niet wordt gedaan.

5. Aanbevelingen: inspireren en werken aan samenwerken

We gaan aan de slag op 4 fronten.

Hieronder de 4 thema's en de manieren waarop we eraan gaan werken:

5.1 De deuren staan open

In de uitgangspuntennota staat dat inwoners op heel veel manieren contact kunnen hebben met de gemeente. Met de raad, raadsleden, met college van B&W en collegeleden. We moeten ervoor zorgen dat deze deuren goed open blijven staan. Zodat niet alleen de mensen die de weg al weten binnenkomen, maar iedereen die dat nodig heeft.

Dat doen we door de volgende inspanningen:

- We zoeken meer ruimte voor e-participatie en een digitaal 'burgerplatform' - met hulp van de Jongerenraad.
- We blijven zoeken naar nieuwe meedenkers – verjonging.
- Denk goed na over de onderwerpen waarover de gemeente participatie wil – we gaan participatie over de buitenruimte meer faciliteren en begeleiden.
- Meedenkers moeten weten wat van hen verwacht wordt - de gemeente gaat de mensen die zij uitnodigt om aan een participatietraject mee te doen, altijd vertellen waarvoor deze participatie dient en wat van hen verwacht wordt. En zij zal duidelijk zijn over wat wel mogelijk is en wat niet (de 'ruimte' die er is voor alternatieven).
- Inwoners hebben invloed op de besluitvorming - als de gemeente participatie wil, neemt zij ook de ruimte om echt te luisteren, dus heeft zij de bereidheid om alternatieven echt serieus te overwegen. Zij heeft begrip voor het feit dat participatie ook nieuwe inzichten kan opleveren. Als die ruimte er niet is, zal de gemeente niet beginnen met participatie.

5.2 We erkennen en we waarderen

We zijn blij met de mensen die meedoen en meedenken. Dit laten we misschien niet altijd goed merken. Hierdoor voelen sommige mensen zich als 'lastig' betiteld. We moeten op het spoor blijven van respect en betrokkenheid naar en van elkaar. Om dit vast te houden, gaan we ook deze dingen met elkaar aanpakken:

- Hoe gaan we met elkaar om - wordt aandachtspunt bij elk participatietraject.
- Er is aandacht voor de communicatie tijdens de participatie – we zijn respectvol over en weer. Mensen die reageren op reacties van de gemeente net zolang tot ze gelijk (hun zin) krijgen, negeren we. Een 'nee' is ook een antwoord, mits goed onderbouwd.
- Er is aandacht na de participatie - binnen drie weken na participatie wordt een eerste indicatie gegeven wat met de reactie al dan niet wordt gedaan.
- We gaan onze successen vieren – voorstel ontwikkelen met alle betrokkenen
- We gaan onze samenwerking vieren – voorstel ontwikkelen met alle betrokkenen.

5.3 We sturen goed aan

Je kunt nóg zo'n prachtige visie hebben, je kunt nóg zo'n schitterende set afspraken hebben, je kunt nóg zo'n mooie set instrumenten hebben die je helpen om het goed te doen (zoals Afwegingskader), als niemand oplet dat deze dingen worden gebruikt, blijf je fouten maken. We gaan er daarom ook aan werken dat de mensen die participatie ambtelijk moeten begeleiden, worden aangespoord om te werken volgens de afspraken, met respect en betrokkenheid naar en van elkaar :

- a. We organiseren een training voor bestuurders en directie – met als aandachtspunten in de training: wat is de visie, welke afspraken zijn er en hoe geven we de thema's uit 4.1 en 4.2 beter vorm.
- b. We willen participatie en wijkregie dicht bij het bestuur houden in BAR – de wijkregisseursfunctie en de beleidsfunctie participatie blijven bij het bestuur van Ridderkerk.

5.4 We doen wat we zeggen

We blijven werken aan verbetering. We helpen iedereen die het moeilijk vindt om participatie goed uit te voeren bij zijn opdracht. En we stellen eisen. We vinden in Ridderkerk dat participatie belangrijk is, dus we doen het goed. Geen participatie als het niet nodig is of als het niet kan, wel participatie, met de juiste mensen, met het juiste doel binnen de juiste kaders (tijd, respect en communicatie):

- a. We werken aan verbetering van de participatie-instrumenten voor ambtenaren - de Jongerenraad is gevraagd om een apart advies te maken over de Leidraad Burger, Beleid, Besturen'. In die leidraad, een z.g. 'gereedschapskist', zitten de instrumenten en toelichtingen waar de ambtenaren mee werken (omgevingsanalyse, startnotitie, terugkoppelingsdocument voor adviezen, werkvormen voor participatie).)
- b. We organiseren een training voor ambtenaren - aandachtspunten in de training: wat is de visie, welke afspraken zijn er en hoe geven we de thema's uit 4.1 en 4.2 beter vorm. Hierbij speelt de Leidraad Burger, Beleid, Besturen' een grote rol.

5.5 Wie kan lid zijn van een platform?

Als ambtenaar ben je al adviseur van het bestuur en hoef je het bestuur niet ook nog via een andere weg te adviseren. Als bestuurder ben je de beslisser. Het bestuur is de volksvertegenwoordiging en een platform is daar geen politiek podium voor. Participatie is erop gericht om bestuurders hun mening helpen te vormen.

In 2010 hebben we hier geen afspraken over gemaakt. Inmiddels is toch bij één van de platforms afgesproken dat iedere inwoner van Ridderkerk lid mag worden, maar ambtenaren en bestuurders niet (Wmo-burgerplatform). Dit willen we doorvoeren bij de andere participatieprojecten en –platforms. We willen vooral véél deelneming en aandacht voor platforms en participatieprojecten vanuit het gemeentebestuur maar dan graag om informatie te halen maar niet om dat te brengen. De gemeenteraad wordt dan ook gevraagd uit te spreken dat gemeenteraadsleden wel kunnen deelnemen aan participatieplatforms, maar geen lid kunnen zijn van het betreffende platform.

6. Aanpak

6.1 Onderzoek fase 0

Na vaststellen van de Startnotitie is contact gezocht met de voorzitters van de Wijkoverleggen. We wilden hun advies over de vraagstelling en het proces van het onderzoek. In een bijeenkomst waarbij niet alleen voorzitters aanwezig waren, werden enkele proces-aanbevelingen gegeven maar bestond de hoofdmoot van de opbrengst uit inhoudelijke op- en aanmerkingen op de wijze waarop participatie zich de laatste tijd plaatsvond.

6.2 Onderzoek fase 1

Drie vragenlijsten zijn voorgelegd aan drie verschillende doelgroepen:

- a. een lijst voor mensen die bekend zijn met een vorm van participatie
- b. een lijst voor mensen die bekend zijn via het insprekrecht v.d. gemeenteraad
- c. een lijst voor inwoners die op eigen initiatief mee willen doen aan het onderzoek.

We kozen ervoor om het onderzoek via mail en internet te doen. Via verschillende kanalen zijn veel mailadressen van inwoners bij de gemeente bekend. Dit zijn mensen die hun mailadres bij een participatieproject of via een participatieplatform bij de gemeente hebben neergelegd. Er is een inventarisatie breed in de ambtelijke organisatie gedaan, met een oproep om ervaringen te delen, en mailadressen door te geven van Ridderkerkers die men via participatietrajecten was tegengekomen. Hieruit ontstond een lijst met bijna 800 mailadressen.

We stuurden de mensen achter deze mailadressen allemaal een mail met het verzoek om een vragenlijst in te vullen. Het gaat hierbij om lijst a. De mensen die ook bekend zijn via het inspreken in raadscommissies hebben naast lijst a ook lijst b ontvangen.

Op lijst a en lijst b zijn in totaal 40 reacties gekomen.

Daarnaast is er een derde lijst (c) op de gemeentelijke website geplaatst. Via de homepage en via het Gemeentejournaal in de Combinatie zijn de inwoners opgeroepen om de vragenlijst te downloaden, in te vullen en in te zenden.

Op lijst c is geen reactie gekomen.

De tegenvallende respons kan overal aan hebben gelegen: de vragenlijst te lang, technische problemen met de computer, de vragen te gesloten, de periode (vakantie) ongelukkig, de interesse te klein, het mailadres (meedenken@ridderkerk.nl) te onbekend, enz. Echter, de veertig mensen die hebben gereageerd, hebben – samen met de voorzitters in fase 0 – ons voorzien van materiaal waarmee we wel iets konden doen. Dit deed ons besluiten om de Wijkoverleggen en participatieplatforms mee te laten kijken naar de opbrengst en daarnaast het onderzoek uit te breiden met een onderzoek fase 2.

6.3 Onderzoek fase 2

We ontwikkelden uit de fase 0 en 1 twee verschillende overzichten en gingen daarmee opnieuw Ridderkerk in:

- Een document van 4 A4tjes als overzicht van alles – gerangschikt naar thema.
 - Dit overzicht hebben we gepresenteerd aan de participatieplatforms. Met daarbij de vraag of men de thema's herkende, evt. thema's miste of dacht dat het toch anders moet worden geïnterpreteerd.
- Een overzicht van 1 A4tje waarop alle thema's die op tafel kwamen met daaraan gekoppeld een voorstel voor verbetering.
 - Alle adressen die in fase 1 via de mail waren benaderd, ontvingen begin september dit A4tje met de vragen of men het eens is met de genoemde aandachtspunten en wat men vindt van de voorstellen. Ook werd gevraagd welke dingen de mensen het meeste missen rond de participatie. Op deze mailing hebben 26 mensen inhoudelijk gereageerd.

Omdat fase 0 en 1 van het onderzoek een set van zes belangrijke hoofdthema's voor het voetlicht brachten; hoofdthema's die op diverse manieren en vanuit diverse projecten ook al bij bestuur en ambtenaren op het netvlies waren gekomen; omdat er in fase 2 geen nieuwe inzichten, thema's of knelpunten bij kwamen, kozen we ervoor om de zoektocht af te ronden en te gaan nadenken wat we met de opbrengst zouden moeten en/of kunnen. Meerdere rondes zouden naar verwachting 'meer van hetzelfde' als opbrengst geven.

Ridderkerk
versie 17 oktober 2013
Ankie Feldbrugge

Tekeningen © Buchel en Feldbrugge, www.tekeningenbank.nl

Bijlage:

De uitgangspunten voor participatie Ridderkerk 2010